

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

B-dul Academiei, 5,

BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară . . . . . 10 lei

În străinătate . . . . . 12 »

Știință și credință

Doamne! De ce nu s'a abuzat în lumea aceasta, ca să pricepi pornirea *anarhistă*, de a încinge totul cu foc și prăpăd?! Impărați și regi depășit-au puterea lor, ca pe molozul palatelor ruinate să renască republica; revoluțiuni, pornite din setea pentru dreptate, prefăcându-se în domnia urei:¹⁾ state democratice, înecate în demagogism a văzut istoria prăbușindu-se, spre a face loc unui falnic Făt-logofăt ca din povești sau unui tiran asupritor, ce a știut să lege de gard mulțimea încrezătoare în desmerdătoarele sale cuvinte pentru binele poporului: chiar părinți neomenoși, BCU Cluj / Central University Library Cluj cărora părinții le înfrînecaseră simțul datoriei: — dar și învățați, cari, orbiti ei însuși de lumina, ce o răspândeau în jur-le, și neputând pătrunde peste lucina din preajmă — tăgăduiau și altora *zarea*, prinsă cu ochi neturburati.

Oare dacă într'o pornire foarte radicală s'a dat nu știu când și nu știu de cine — foc unei mori, ca să piară șoarecii înecubați în ea: dacă *Ferrer* a fost mai mare ca *Rakowski*, iar *anarhismul* mai sublim ca *socialismul*: de ce n'am trimete pe rabinul dela Ștefănești — e mai aproape și mai cu văză la Iași decât cel dela Buluși — să infrunte și să echilibreze clericalismul deșăntat al unor preoți și profesori retrograzi, cari au uitat că Universitatea este templul Păgânismului!

O tempora, o Moritz! Es ist schwer, satiram non scribere!

Setea de modernism — iată un păcat strămoșesc specific românesc care dă tâleul la multe observațiuni în mândra noastră țară. *Modernii* au vrut să fim, când în timpul «tematelor» pecenege, «căpitanatelor» ungurești, «ceneziatelor» bulgărești și rusești, — au dat uitării cănturarii și mai mari noștrii de pe vremuri, ceiace a fost puterea radiatoare a latinismului, ideia imperialistă, fărmițându-ne în mici țerișoare de în-

¹⁾ P. Bliard, *Fraternité révolutionnaire. études et recits d'après des documents inédits*, Paris 1908. unde autorul ilustrează cu nenumărate exemple, că «La révolution fut la regne de la haine», omorându-se între 1793—1795, fără motive 2433 de oameni!

tinderea unui ținut și înglobându-ne pentru veacuri la o vasalitate, nedemnă pentru vîlaga morală și intelectuală a nefericitului nostru popor.

Moderni am vrut să fim, când toată dulceața limbei, cânteculele sau mîndrețea portului nostru național, n'a putut ținea piept curentelor străine în literatură, biserică și în viața noastră de stat, alungînd graiul străbun până și de pe lespezile mormintelor: *moderni* când în secolul celor din urmă rătăcirii constituționale, am vrut să întrecem și pe cei mai moderni prin introducerea desfrăului, căruia i-am creat la noi, patria adăpostului: de ce n'am bate aceiași cale a *modernismului*, dărîmînd templele preoților străbuni și întronînd în locul lor Gomoriha socialismului lui Bernstein?

Vreo câțiva profesori universitari dela Iași, reprezentanți foarte autorizați ai științei, se agită pentru o cauză mai înainte de toate umoristică, blamînd sfințirea apei la inaugurarea cursurilor universitare! Cea dintîi și mai formală obiecțiune ar fi: Este aceasta de competența domniilor lor? Dar poate că ei se manifestă ca cetățeni sau ca adepți ai unui alt crez.

Domnii profesori universitari par a critica ceremonia sfeștaniei nu atât fiind că e creștină, ci fiindcă «religioasă»: ¹⁾ ceea ce ar putea știrbi caracterul științific al «almiei matris Iassienis».

Dar ni se pare, că erudiții noștri profesori universitari din Iași stau veghe în Capitala Moldovei și a Iudaismului din «Țara de sus» nu numai științei apusene, ci și culturii omenești în genere.

Această cultură însă nu se poate astăzi concepe fără un crez religios, a cărui dezvoltare culminantă este tocmai religiunea creștină. Știință, adică cunoaștere și pătrundere din ce în ce mai adîncă a necunoscutului, «apropiabil» minții omenești, fără «apereceperea» sociologică: a supunerii nesilite sub legile obștei, pe care numai o cultură religioasă o poate îndruma mai cu eficacitate — este numai o satiră a raporturilor noastre de comunitate socială și a îndatoririlor noastre cetățenești sau naționale.

Domnii profesori dela Iași, cari s'au ilustrat printr'o grevă contra sfințirii apei, par a fi confundat cultura științifică cu cultura în genere. Ceea ce însă a format etapa cea mai fericită în urmări a omenirii, înfăptuită în timpurile preistorice, a fost trecerea dela concepțiunea, deși poate inconștientă, *naturalistă* la cea *socială* de conlucrare.

¹⁾ Dr. N. Leon, Știința oficială și libera gândire în «Noua revistă română» dela 25 Oct. 1909. Vezi și comentariile instructive ale d-lui A. C. Cuza în articolul «Agenții Cahalului la Universitatea din Iași», Neamul românesc, IV, nru. 128.

Dela zămislirea sa au trecut mii și mii de ani : și mereu natura îndărătnică trebuie învinsă în fiecare ins prin armele civilizațiunii. Iar chiagul acelei cohesiuni sociale, aceasta s'o ia aminte adepții erudiți ai materialismului științific, nu se fabrică în laboratoriile somptuoase ale științelor exacte, ci sunt taina și fala celor umanistice.

S'ar putea cu drept cuvânt spune : cu cât știința este mai exactă, cu atât mai puțin contribuie la formarea caracterului. Și este un atribut paradoxal dar foarte eloquent, că tocmai științele și disciplinele cele mai puțin «practice», atât de desprețuite și chiar ignorate de adepții microscopului și de cei, ce nu admit altă experiență, decât cea câștigată prin simțurile exterioare — au singure menirea și pot năzui a îndeplini prin învățăturile, pildele și idealurile îndumnezeite : mântuirea omenirii de serbia decadentă și degradatoare a materialismului.

Nu-i cuvânt, că : fiindcă s'au făcut fărâdelegi de vreun preot sau în numele bisericii — cum ziceam — să se dea foc morii !!

Nici nu poate fi lucru înțelept, a nimici crezul înăscut într'o ființă peste fire și supunerea propriilor tale fapte judecării sale : și înlocuirea acestui crez cu altul artificial, fără nici o bază etică.

Să vedem însă, cum pledează școala ateistă iesună teza ireligioasă.

Domnul profesor universitar dr. N. Leon, leaderul profesorilor dela Iași în campania publicistică, ce se duce pe tema sfeștaniei, se exprimă cu privire la aceasta : la religione astfel :

1. «Sfeștania fiind o *credință supranaturală* a Religiei, de sigur că trebuie exclusă din *școli*, cu atât mai vârtos din Universitate¹⁾.

2. Ar fi timpul, ca și oamenii noștri liberi gânditori, loiali, să se organizeze între ei, pentru a duce o *luptă sistematică* contra *credințelor supranaturale*, care apasă omenirea de mii de ani, cântând a vulgariza adevărul, binele și frumosul²⁾.

3. «*Conceptiile religioase*, la cari omenirea a ajuns până astăzi, se pot grupa în două : *dualiste* și *moniste*. Dualismul consideră lumea materială și cea spirituală ca separate una de alta. D-zeu și natura ca două substanțe independente, pe când monismul consideră lumea materială ca inseparabilă de cea spirituală. D-zeu și natura nu sunt decât o singură substanță³⁾.

Din aceste afirmațiuni reținem, că d-sa este contra credințelor «supranaturale» și că d-sa ar avea o «conceptiune» religioasă *monistă*.

În a doua linie să ne permită veneratul nostru filosof și istoric, dl.

¹⁾ Dr. N. Leon. op. cit.

²⁾ ibidem.

³⁾ Dr. N. Leon, Răspuns d-lui A. C. Cuza, în «Noua revistă română», din 22 Nov. 1909.

A. D. Xenopol, a cita și părerea d-sale, mai conciliantă în această privință, pentru a putea trage concluziunile noastre din spusele amândurora.

Dl. Xenopol se exprimă într-o convorbire, avută cu un redactor al ziarului «Adevărul» astfel: «Știința este o sferă de gândire absolut deosebită de cea religioasă și din acest punct de vedere s'ar putea părea cam nepotrivit sfințirea apei la deschiderea cursurilor universitare», ¹⁾ opinând apoi că sfințirea apei să se desființeze, de o fi nevoe, pe nesimțite, spre a nu da aparența, că profesorii universitari ar fi contra religiei creștine».

Ca chestiune de tactică, credem mai întâi, că d-nii profesori dela Iași au cam întârziat cu atacurile lor contra concepțiunilor religioase, căci: «E timpul să înceteze marile turburări și ca luptele să se poarte numai în marginele stăpânirii fiecăreia. Teologii în ceartă cu teologii, filosofii cu filosofii, învățații cu învățații. Cele trei puteri fuseră până acuma într-o stare de războiu sau într-o stare de pace armată. *Problema timpului nostru este însă, de a preface acest războiu într-o conlucrare, de a schimba străduințele independente și certărețe în năzuinți dependente și armonice.*» ²⁾

Intr'adevăr, intrucât astăzi nici teologia nu mai dispută domeniile științei; nici filosofia nu se mai încumeta, a încălea câmpurile surselor vecine; de ce nu ne-am bucura de stăpânirea acestei treimi a spiritului omenesc, stăruiind în armonia conlucrării?

Dar cu toată înțelepciunea și cu toată dorința de pace se întâmplă, ca unele temperamente mai zburdalnice să pericliteze buna înțelegere.

Această neînțelegere nefiind oportună nici folositoare; se cere reînțoarcerea la starea: «*Quieta non movere*». Cum? Ținându-se pe fiecare în hotarele câmpului său de activitate nedisputată.

Dar mai întâi, cine a trecut hotarul, ceice au susținut sau ceice au combătut ceremonia sfințirii apei la Universitate?

Intrucât Universitatea este o instituțiune de stat și are menirea și datoria, de a nu se abate dela principiile cardinale, pe care se razima statul, poporul și societatea; nu mai incupe îndoiială, că ea nu poate să desconsidere și să desprețuiască o ceremonie religioasă, cerută de trebuințele etice, religioase și educative ale obștei universitare, și *supărătoare* numai pentru cei lipsiți de religiozitate, sau pentru cari consolidarea națională și religioasă a generațiunii viitoare produce melancolia pisicii, ce-i scapă prada.

Dar domnii profesori materialişti *totuși* discută.

¹⁾ «Adevărul» din 19 Noembrie 1909.

²⁾ G. H. Leves, Geschichte der Philosophie, I. Berlin 1873, S. 6.

Și ce amune? O chestiune de știință? De loc!

D-lor discută despre: «o credință supranaturală a religiei» și despre «Conceptiile religioase».

Cade aceasta în competența domniilor lor?

Dacă domniii profesori «monişti» au alt crez, ca cetățeni protestăm, că și permit, a ataca credința noastră strămoșească: iar ca filosofi vom răspunde, că o credință poate să stea și alături de alta, însă nu poate fi anihilată prin împrejurarea, că cei ce o profesază, sunt din întâmplare și reprezentanți ai științei exacte; căci ei nu pot să pătrundă cu microscopul lor nici măcar în chestiunile psihologice și metafizice necum în sanctuarul credinței.

Deci oamenii de știință n'au dreptul să ne turbure credința noastră în eficacitatea acelei ceremonii.

Liberi sunt, dacă conștiința rigidă științifică le amărăște conviețuirea cu noi, să-și dea demisiunea din posturile lor, după cum și Statul și Ministrul de Culte și Instrucțiune are facultatea să atragă d-lor profesori liber-cugetători dela Iași atențiunea asupra datoriilor de creștini, ce le incumbă. A mai discuta, dacă «monismul» și «dualismul» sunt concepții religioase sau filosofice credem de prisos.

DR. ILIE GHERGHEL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DESPARTIRE

O lasă mâna ta cea albă
S'o mai sărut ca altădată —
Cu cea din urmă săruțare
Să fie binecuvântată!

Și nu privi ce lași în urmă,
Pe veci pierduta mea copilă!
De ce mi-ai turbura durerea
Cu ochii triști și plini de milă?

La ce-ai mai plânge că palatul
Iubirii noastre e'n ruină,
Că-i numai moarte și ntuneric
Pe unde eri era lumină?

La ce mi-ai plânge nenorocul
Și-ai vrea să-mi alinezi amarul,
Când, fără nici o șovăire,
Tu singură-mi întinzi paharul?

Și-acum, că tot așa frumoasă
Și rumenă ți-e blânda față,
Te du tu, ramură'nflorită,
Tremurătoare de viață,

Și lasă-mă tăcut, și singur,
Aici la margine de cale,
Ca un copac bătut de vânturi,
Pustiu și-acoperit de jale..

ORESTE.

DE VORBA CU ȘCOLARI

(CU OCAZIA SĂRBĂTORII PATRONULUI LA LICEUL MATEI-BASARAB; 16 NOEMBRE 1909)

Mulți ar crede că ziua de astăzi este însemnată numai prin faptul că n'avem școală. Și aceasta are o importanță pentru că zilele de libertate se pot socoti ca un fel de oaze binefăcătoare, unde ne oprim bucuroși din mersul învățaturii.

Dar nu e numai atât. Astăzi profesorii și școlarii împreună cu părinții, acești trei factori ai educației, ai *învățământului educativ*, în al patruzeci și noulea an de la înființarea liceului, la solemnitatea sărbătoririi patronului, înoin contactul tacit, care unește puterile noastre împrăstiate, facem împreună un examen de conștiință, un fel de răfuială între noi să vedem ce am făcut și să câștigăm îndemnuri pentru ce am putea face.

Acum în mijlocul acestei mari familii, care e școala noastră, adunați împrejurul aceleiaș mese de rugăciune, vedem cât sântem de mulți și ne simțim mai puternici. Acum înțelegeți mai temeinic, iubii școlari, că vă pregătiți aici pentru un rost însemnat în conducerea destinelor țării și din an în an trebuie să vă dați mai bine seama de aceasta, când vedeți la cât de mulți se închid porțile școlii secundare.

Cei cari intrați aici sântei—trebuie să fiți—un corp ales, o serie de privilegiați ai națiunii, care v'a îngăduit să pătrundeți adâncul înțelepciunii din cărțile de știință și frumusețea literară în care arta îmbracă adevărul. Să fiți mândri de aceasta, și de faptul că urmați în școala care poartă numele lui Matei Basarab.

Aceasta nu înseamnă că trebuie să fiți *vanitosi*, nu înseamnă că numai voi ați fi copii buni ai patriei, elevii de liceu, pe câtă vreme ceilalți — marea mulțime a celor cu cari ați terminat cursul primar — ar fi un fel de fii vitrigi. Cu egalii voștri, colegi din cursul primar cari n'au putut să fie admiși în liceu, sau cari l-au părăsit din motivul dureros de mărturisit al sărăciei, sau din alte motive—înțelegem numai pe cele cari nu sunt sancționate cu o încheere a consiliului profesoral—mai ales față cu ei să nu fiți mândri.

A fi mândru, prea mândru, e a fi *vanitos* și *vanitatea* e un defect foarte urât.

Nu e așa că vi s'a întâmplat, mai ales celor mai mari, ca întâlnindu-vă cu cineva pe stradă, să exclamați.

— Ce tip, domnule! Uite, când îl văd p'ăsta, parcă i-aș da două palme...

Omul acela are ceva antipatie în înfățișare: un defect al mersului

său pe stradă, o extravagantă în îmbrăcăminte, în purtarea bărbii, sau în răderea mustăților. Eră prea mândru de el, eră vanitos.

«Vanitatea, cum spune *Mélinand*, într'un discurs ținut la liceul Enric IV, este iubirea pasionată pentru laude». Se aseamănă cu *amorul propriu*. Când zicem de un școlar că are amor propriu, înțelegem prin asta că el e sensibil la laude și la muștrări, și dorința noastră ar fi ca toți elevii să fie la fel.

Dar vanitosul trăește pentru a fi lăudat, a produce efect, a fi admirat, a străluci, a face ca ochii drumeților de pe trotuarul drept, să se întoarcă spre cel stâng, dacă merge el p'acolo.

Vanitosul se cunoaște prin aceea că aduce vorba de el, întinde piciorul ca să-i vezi gheata nouă și dunga pantalonului, potrivește cravata la gât, — școlarul vanitos se îmbracă civil foarte des — ca să bagi de seamă că e de mătase veritabilă, amintește de deslegarea șaradei pe care a trimes-o la «Veselia», face zgomot, bate cu degetele în masă ca să-i vezi inelele, îți vorbește de bucata lui literară trimisă la o revistă și despre care i s'a răspuns la poșta redacției.

Nimeni nu prevestește ca el succesul cailor la curse, nimeni nu desenează ca el, nimeni nu știe să târșie mai bine picioarele în momentul când răsună limba clopotului, ca să nu mai întârzie un minut profesorul, nimeni nu poate mai bine ca el să vorbească cu vecinul, iar profesorul să creadă că e atent la lecție, nimeni nu e mai gata decât el, cu răspunsurile la îndemână:

— De ce n'ai scris compoziția?

— Domnule... vă rog... aseară tata a fost foarte bolnav și m'am dus după doctor.

Nimeni nu știe să istorisească mai cu tăle prietenilor isprăvile din școală și cum au fost înșelați profesorii cu minciuni.

Și vanitosul, dacă nu e provocat de nimeni, ceea ce se întâmplă foarte rar, intră în vorbă el singur, se laudă vorbind tare în tramvai, de cum a reușit să treacă în particular la probele scrise, de cunoștințele pe cari le are el, de puterea lui «papă» și de prietenia cu profesorii.

Aduce vorba de șapca lui, care nu e ca a tuturor. Nu...! Asta ar însemna a te pierde în masă, în acel *profanum vulgus*. Șapca vanitosului are șnuruleț auriu, cozorocul e plecat mult asupra ochilor, ca să nu se vadă roșirea obrazului la acțiunile nepermise. Partea din față a șepcii poate fi umflată ca la marinari, său la fochiștii dela automobile și drept cozoroc servește o mică bandă neagră, o strășioară îndoită care poate avea de desupt două lentile sau chiar una, ca orna-

ment ochilor; ceea ce deosebește pe purtător de tot restul comunilor muritori școlari.

Părul vanitosului e mare, la mijloc cu cărare vizibilă și de la ceafă; de câte ori se descoperă are grijă să-și potrivească firele grele de pomadă.

Ar mai fi amănunte de adăugat.

Vanitos e cel care iarna vine la școală cu șosonii deschiși, ca să atragă atenția, cel care n'aduce nici o carte la cursuri, ca să arate că mintea lui e așa de cuprinzătoare, înăut dintr'o dată reține totul. Vanitosul nu vorbește ca d-voastră, ca mine, ca toată lumea.

Ar fi comun, banal și teama de a nu fi banal sfârșește tocmai la ridicol.

El vorbește la octavă, cu vorbe subțiri, alese anume din gazete, cu intonații deosebite de lumea cealaltă, cu ticuri caracteristice ale figurei, cu gesturi studiate. Vanitosul nu merge drept pe pământ, el are o specială îndoire a genunchiului, un fel de a înți pasul, ori de a-l micșora, după greutatea gândurilor și inspirația momentului, el merge pe sus, ca cocorii saltă dintr'o piatră în alta a trotuarului, e în picioaroange.

Tot vanitate e și sentimentul de dispreț pe care se întâmplă să-l găsești la realist pentru modernist și la acesta din urmă pentru cel dintâi :

— Ia... modernist, zice realistul uitându-se pe supt gene, când își închipue că soluția problemelor îl chinuște mai puțin, modernist d'ăstia cu «Parce, nec invidiam...» versuri spuse cu opreli în gât și cu pierdere de vreme. Și se întâmplă ca cel care urmează cursul modern să aibă tot reflecții de felul acestora cu privire la ocupația colegului său de la Real.

Se poate tămădui cineva de vanitate, de acest urât defect? Desigur că da. E necesară o continuă supraveghere în școală și — mai ales — afară din școală, însoțită când și când de... vă spun un cuvânt care nu prea vă e simpatic, de *pedeapsă*. Pentru că trebuie să iai o măsură de îndreptare contra celui care se poartă rău, ori nu învață.

* * *

— *Qui aime bien, châtie bien* și e adevărat că inbești pe cel care îl pedepsești ca să-l îndrești. Cunoaștem și noi profesori, cari pedepesc o lună la început, dar știți, strașnic. Pe urmă se obișnuiesc copii cu liniștea, văd că figura «domnului» nu mai e totdeauna încreștată, ba rād toți câteodată, dar așa încet, tot cam cu sfială și școala merge strună.

Trebuie să pedepsești pe cel care nu-și dă osteneala să învețe ceea ce tu îi spui cu atâta trudă și trebuie să iai măsuri contra celui care nu se îndreaptă și se poartă pe stradă tot cum a apucat el.

Ar putea zice cineva.

— Inveți, da, îngrămădești la cunoștințe ca să le uiți. Fără indoială nu poți să-ți amintești tot ce ai citit. Dar totdeauna îți rămâne ceva în minte, acel ceva care ți-a atins inteligența, sau sensibilitatea, care ți-a ispășit imaginația, sau judecata. Rămâne exercițiul facultății și această e destul. Școala n'are scopul de a da o sumă de cunoștințe: ea este numai mijlocul de a face să se nască în spirit curiozitatea științifică, de a pregăti mintea să născocoască de la ea, să creeze în artă ceva nou, să găsească o nouă aplicație a științelor.

Dintre voi, iubii școlari, cei cari au îmbrățișat secția reală, știu sau bănuiesc, că în lumea de azi știința e marele șurup. Ea potrivește cursul vieții și-i grăbește transformările. Necunoscutul încă rămâne nemărginit înaintea noastră, cu toate că înaintăm cu o înțelală și o putere foarte mare. Dar pe fiecare zi cucerim câte ceva.

Fiecare își aduce aminte de vremea copilăriei celei dintâi, la unii mai apropiată, la alții depărtată mai mult de trecerea anilor.

E iarnă grea. Crăcile castanilor se pleacă de zăpadă și pe vârfuri lucește floarea de chiciură. Scârție pe drum opinea Oltenilor trecând cu marfă în mahalale și clopoțelii la sănii răsună departe, ca un cântec de alinare. Se lipește pielea pe ivărul ușii, parcă te-ar arde. Incercând să te uiți mai bine afară, suflii aldes pe gheam și rețeaua de ghiată se împletește la loc. Cu aripele strănse de frig o vrabie caută demânzare prin locuri dezgolate. Acum nu mai ciripește ca în vremea de belșug a verii, când mii de musculițe se roteau printre frunze. Ea caută stăruitor un bob de ceva, o fărâmiță de pâne. Pare a nu se mai feri de oameni și-ți faci planul în minte:

— Dacă aș prinde-o! Iar ochii ți se deschid mai mari de lumina bucuriei.

Deschizi ușa încet, eși pe scară, cobori o treaptă, două... când să pui mâna pe ea... sbârrr...! se oprește pe salcâmul de lângă zid și te privește rebegită. Atunci te salți în vârful picioarelor, întinzi mâinile în sus...; ea să pui mâna pe păsărică, ai fi vrut atunci să zbori, să ai aripi.

Acesta a fost un vis vechiu al omenirii, să aibă aripi, să cucerească aerul, să ajungă sus, peste nori, dincolo, în nemărginita împărăție albastră. Astăzi știința aproape a dezlegat problema și totuși trebuie să fi văzut pe Blériot la hipodrom, cum înainta ca un vultur uriaș și se înviora de aerul curățit, respirat la înălțime.

Știm toți că progresul științei e foarte mare. Voi trebui să aveți ambiția să fiți la nivelul civilizației secolului.

De sigur că nu toți cari urmează liceul vor deveni oameni de știință.

Întâi și mai întâi absolvenții de liceu trebuie să aibă *mintea luminată* și *caracter*. De tineri cu judecata dreaptă, cu conștiința neșovăitoare, cu drag de tradiția poporului, care e a țării, avem nevoie mai mult ca oricând.

Unii veți fi *ofițeri*. O să aveți supt comandă flăcăi de la țară, neștiutori de carte și de cauciucul de la automobile, nepricepuți în încurcatul vocabular pe care ni l'a impus iuțea de tren a civilizației. Fiți omenoși cu ei, vorbiți-le cu bunătate. Faceți ca după liberare, întorși acasă, să povestească concediații nevestelor și copiilor:

— E-he! Unul a fost domnu sublocotenent *cutare*, (unul dintre dumneavoastră) să-l ție Dumnezeu pe unde o fi!

Aceasta va fi una din marile mângâeri ale vieții.

Stăpânirea vă va trimite *administratori de plasă* în sate.

Plecând cu trăsura în dimineața zilei de început al verii, opriți-vă la școli, intrați în clasă cu smerenie, vorbiți cu învățătorul, interesați-vă de copii, puneți întrebări. În fiecare sat veți întâlni un obraz rumen de copil trăit la aer, ochi vii, privirea sigură, glasul lămurit, fruntea bombată... Ocupați-vă de această mlădiță a neanului, ridicați-o d'acolo... nu lăsați să bată cue în calapoade cei dintre cari, cine știe? se vor arăta vrednici să așeze în versuri simțirea poporului, ori să zugrăvească pe pânză mândria plainurilor.

Ca judecători de ocoale fiți buni cu împričinații. O vorbă bună îndreaptă mai mult de cât nemiloasa aplicare a unui text de lege.

Ești bun cu cineva, după ce îl cunoști bine.

Unii nu veți fi cunoscând poporul, de cât așa că l'ați văzut din trăsura înotând în lanuri de grâu, sau ați privit silueta păzitorului de vite printre geamurile vagonului de tren.

O literatură întreagă stă la îndemâna voastră, iubiți școlari, și acolo găsiți mai toată viața omului de la sate. Citiți această literatură!

Obișnuți-vă de acum să găsiți în lectură una din cele mai plăcute distracții și atunci nu veți mai avea dupăprânzuri, când vă veți spune în gând:

— Ah! cât mă plictisesc.

Nu veți mai încerca fărâmarearea timpului în mânuirea unui tac pentru a ochi cu meșteșug plin de efect bile, rotindu-se pe postay verde.

Ne vine foarte greu să ne gândim că unii absolvenți de liceu o să devină clienți de cluburi și de cafenele.

Și citirea nu trebuie făcută la întâmplare. Am văzut un școlar de cursul superior tăind cu atenție foile unei fascicole de roman anonim, cu o extravagantă poză pe prima pagină.

Feriți-vă de această otravă care exaltează sufletul și strică simțirea.

Păstrați-vă cu îngrijire cărțile de școală și caetele. Cu ce veți mai cumpără în urmă, formați o mică bibliotecă, și în serile când nu aveți ce face, căutați printre aceste cărți. Veți găsi însemnată cu creionul lecția pe care ați știut-o bine, veți da peste o lucrare scrisă, făcută fără greșală, veți mai trăi încă odată copilăria și tinerețea.

E așa de frumos în viață să te întorci cu mintea înapoi și să te gândești de unde ai plecat, ce-ai făcut și unde ai ajuns.

Fiți demni de această școală pe unde au trecut atâtea figuri însemnate ale neamului. Gândiți-vă la cei cari au muncit cu drag în ogrorul acesta, la cei cari și-au dat viața, omorând-o, fărămă cu fărămă, pentru ca să lase ceva bun în urmă.

Gândiți-vă la unul dispărut de curând, pe care mulți l'ați cunoscut, la bunul profesor Gion. Ceva din felul lui de a fi, din marea bunătate a sufletului său, din zâmbirea prietenoasă, din chipul de a înțelege viața și a-și face datoria trăiește în atmosfera școlii.

Să ne întoarcem cu gând pios către Gion și sufletul lui ne va binecuvânta, bucurându-se de bucuria dreptilor.

Fiți demni de școala de unde se recrutează oameni cari au mari situații în stat și cari vin cu drag astăzi în mijlocul vostru.

Faceți bucuria anilor noștri maturi, a colegilor mai înaintați în vârstă. Fiți mângâerea părinților voștri. Gândiți-vă să deveniți cetățeni cu dor de țară, iar la sărbătoarea patronului la liceul Matei Basarab să strigăm, mândrindu-ne :

Trăiască Regele !

I. BOTENI.

TE-AȘTEPT, TE-AȘTEPT...

*Te-aștept, te-aștept zadarnic
Că mă cuprinde-teama, —
Iar cât îmi ești de dragă
Nu pot să-mi dau nici seama.*

*Mi-i dor, mi-i dor de tine
Cum nu mi-i dor de mama, —
Iar cum te-aștept, o știe
Doar ochii și năframa!*

CONSTANTIN DOBOȘ.

SELMA LAGERLÖF

IN NAZARET ¹⁾

TRADUCERE DUPĂ ORIGINAL

Pe vremea aceea, când Isus era numai de cinci ani, stătea odată pe scara din fața atelierului lui Iosif din Nazaret. Și acolo făcea niște păsărici din lutul moale, pe care îl căpătase de la un olar, ce locuia pe partea cealaltă a uliței. Era așa de fericit, cum nu fusese nici odată în viața lui, că toți copiii cartierului îi spusese că olarul era un om aspru, care nu se îndupleca nici la vorbe dulci, nici la priviri rugătoare și de aceea nu îndrăznise nici odată, să ceară ceva de la el. Și acum, nici Isus nu știa cum se schimbase olarul așa de repede, de oare ce numai cât se arătase la ușa lui și ațintindu-și privirile poftitoare asupra lutului, maestrul lăsă pe dată lucrul și ieșind afară, îi dăruie atâta lut, cât ar fi putut face un *vas pentru vin*.

În fața casei de alături stătea Iuda care era urât nevoe mare. El avea părul roșu, iar fața îi era plină de pistrui, pe când hainele îi erau zdrențuite, din pricină că se bătea într-una cu haimanalele de pe uliți.

În clipa aceasta era liniștit: nu învătăjea pe nimeni și nici nu-i trecea prin gând să se ia cu cineva la bătae, ci avea o bucată de lut și făcea același lucru, ca și Isus. Lutul acesta însă nu și-l căpătase el singur, căci nici măcar nu îndrăznea să dea ochi cu olarul, care îl gonea din pricină că-i aruncase pietre peste răzoare și l'ar fi alungat și acuma cu bățul. Isus însă împărțise cu Iuda lutul pe care îl căpătase de la olar.

Și când copiii terminară pasările cele de lut, le așezară cerc înaintele-le. Păreau a fi pasări, cum sunt pasările, de când e lumea. În loc de două picioare, aveau numai unul singur, bare era mare și rotund și pe care se țineau destul de bine. Trupul le era scurt și gros, n'aveau gât de loc, iar aripile abia li se puteau distinge. Cu toate acestea se vedea o deosebire mare între lucrul celor doi prieteni. Pasările lui Iuda erau grosolane de tot, așa că stăteau să se

1) Din volumul: «Legendele lui Isus Christos» care va apărea în curând.

prăvălească jos. Degetele lui aspre nu le putuseră face corpuri frumoase și gingașe. Iuda se uita o clipă la Isus, ca să vadă cum lucra el de făcea pasările așa de frumoase și de lucitoare ca frunzele de stejar de pe Tabor. Și cu fie-care pasăre pe care o dădea gata, Isus devenea tot mai fericit. I se păreau a fi una mai frumoasă de cât alta și se uita la ele cu dragoste și cu mândrie. De acum încolo ele aveau să-i fie tovarăși de joc, să fie frații lui, să doarmă cu dânsul în pat, să-i țină de urât, să-i cânte cântecele cari îi erau dragi când mamă-sa nu va fi acasă. Nici odată nu-și închipuise că are să fie așa de bogat; de-acum încolo n'are să se mai simtă nici odată singur și părăsit. Un apaș voinic trecu pe acolo, încovoiat sub greutatea burdufului plin cu apă și îndată după el venea un zarzavagiu, care se legăna în spatele măgarului său între coșurile mari și goale. Apașul puse mâna pe capul bălan al lui Isus și-l întrebă ceva despre pasările lui. Isus îi spuse că ele au nume și că pot să și cânte. Toate aceste pasări veniseră la el din țări străine și îi povesteau lucruri pe cari numai ei le înțelegeau. Și Isus povesti așa în cât și apașul și zarzavagiul își uitaseră trebile lor și stăteau să-l asculte. Și când aceștia voiră să plece, Isus arătă către pasările lui Iuda: «Iacă ce pasări frumoase a făcut Iuda» zise el. Atunci zarzavagiul își întoarse îndată măgarul și întrebă pe Iuda, dacă și paserile lui au nume și pot să cânte. El însă nu știa nimic din toate acestea. Tăcu ca pământul și nici nu-și ridică ochii de la lucrul lui; zarzavagiul supărat lovi o pasere și o sfărâmă, apoi porni înainte.

Astfel trecu toată după amiaza, până ce soarele se cobora către apus, așa în cât razele lui cădeau pieziș, trecând pe poarta scundă a orașului, care împodobită cu o aquilă romană se înălța la capătul uliței. Și lumina soarelui era roșie ca rozele, era ca și când s'ar fi revărsat o ploaie de raze de sânge. Și toate lucrurile peste care se așternea lumina, păreau ca de purpură. Ulița cea îngustă era acum înecată în lumina aceasta roșiatică, iar vasele olarului, placa pe care era așezat *quadranul solar*, broboada cea albă de pe capul Mariei, totul părea ca văpsit cu roșu.

Dar mult mai frumos străluceau razele soarelui în apa strânsă, unde și unde, între pietrele mari și neregulate cu care era pardosită ulița. Și Isus îndată muiă degetul în

cea mai apropiată băltoacă. Ii venise în gând că ar putea să-și vâpsească paserile cele sure cu strălucirea razelor soarelui, care colorau apa, pereții caselor și tot ce era împrejur. Și atunci razele soarelui își făcură o plăcere ca să se lase a fi luate ca vâpseaua dintr'un vas, iar când fură aruncate peste paserile de lut, se lipiră îndată pe ele, învelindu-le, de la cap până la picioare cu o strălucire ca de diamant. Iuda, care își arunca ochii din când în când la Isus ca să vadă dacă a făcut paseri mai multe și mai frumoase ca ale lui, dete un țipăt de bucurie, când văzu cum acesta vâpsea paserile sale cu razele soarelui pe care le prindea din băltoacele de apă de pe uliță. Și îndată băgă și el mâna în apa cea strălucitoare, cercând să prindă razele soarelui. Dar strălucirea soarelui nu se lăsă a fi prinsă de mâinile lui. Ori cât se muncea ca s'o apuce, îi scăpa printre degete și nu putea prinde nici măcar un strop, pentru bieteile lui păsărici.

«Așteaptă, Iuda» — zise Isus. «Stai că viu te uita ca să-ți vâpsească și paserile tale» — «Ba» răspunse Iuda. «Nu trebuie să te atingi de ele». «Sunt frumoase așa cum sunt!» Și el se ridică în sus, cu fruntea încrețită și cu buzele tremurânde. Și călcând cu piciorul lui, lat ca o labă, își turti rând pe rând toate paserile, prefăcându-le în lipioare de lut. Se îndreptă apoi către Isus, care stătea și se uita cu mulțumire, la paserile lui, ce străluceau ca nestimatele. Se uită și el o clipă la ele, fără să zică ceva, apoi ridicând piciorul, sfărâmă îndată una dintrînsele. După ce-și trase piciorul apoi, și văzu pasărea prefăcută într'o lipie de lut, îl coprinse o veselie mare și începu să râdă pregătindu-se ca să mai sfarme una. «Iuda!» strigă Isus. «Ce faci? e «Nu știi că pasărele astea sunt vii și cântă?» Iuda însă râdea într'una și mai sfărâmă încă o pasăre. Isus se uita în toate părțile după ajutor, căci Iuda era mai voinic de cât dânsul și deci nu i se putea împotrivi. Se uita după mama sa. Ea nu era departe, dar până să fi venit, Iuda ar fi sfărâmat toate pasărele. Ochii lui se umplură de lacrimi. Iuda sfărâmasse patru dintre pasărele lui și acum nu-i mai rămăseseră de cât trei. Și lui Isus începu să-i fie necaz pe ele că steteau așa nemișcate în fața primejdiei. Incepu să bată din palme ca și când ar fi vrut să le deștepte, și strigă: «Sburați, sburați!» Atunci paserile începură să-și

miște aripioarele speriete și sburără sus pe strașina casei, unde erau în siguranță. Dar Iuda când văzu că paserile sburaseră la porunca lui Isus se porni pe plâns. Incepu să-și smulgă părul, precum văzuse că făceau cei bătrâni când dedea vre-o nenorocire mare sau vre-o durere peste ei și se aruncă la picioarele lui Isus. Și se târa jos în pulbere înaintea lui Isus ca un câne și îi săruta picioarele, rugându-l să-l strivească precum îi strivise el paserile. Căci Iuda iubea pe Isus, îl admira, îl adora și îl hulea în acelaș timp.

Atunci Maria, care tot timpul privia la jocul copiilor, se sculă, merse la ei și luând pe Iuda îl ridică de jos și așezându-l pe genunchi, se uită cu blândețe la el:

«Sărman copil!» zise ea. «Tu nu știi că ai încercat să faci ceva care ar fi peste puterile ori cărei făpturi omenești din lume». «Nu mai încerca nici odată așa ceva, dacă nu vrei să fii cel mai nenorocit dintre oameni!» «Cum crezi tu că s'ar putea pune cineva cu acela care vâpșește cu strălucirea soarelui și suflă viață lutului?».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D. N. CIOTORI.

T A R Z I U

*In adânc de codru tainic
La castel durat din piatră
A sosit vârtej un crainic
Spăimântat și vlăguit
Când aprins îi ca o vatră
Ceru 'ntreg la răsărit.*

*Zeana 'n piept e zdrențuită
Și hangerul frânt în două
Și doar dreapta lui rănită
Știe câte-a pățimit,
Ca s'aducă vestea nouă
C'au luptat și-au biruit!...*

*O, îi prea târziu acumă
Și's zadarnice aceste...
Peste flori căzuse bruma...
Și plecă 'ndărăt sdrobit,
Craihui să ducă veste
Că domnița a murit.*

MIHAIL SEFTESCU.

G O E T H E

CUGETARI IN PROZA

Credințele deșarte sunt în firea omului, și de câte ori ne dăm osteneala să le stărpim cu desăvârșire, ele, și caută scăparea în cele mai fermecate unghiere ale sufletului nostru, pentru a se ivi iarăși, îndată ce amenințările încetează.

*

Cel care nu simte iubirea în fundul inimii sale, trebuie să învețe a linguși, căci altminterlea nu ese la căpătâi.

I N D R E P T A R I

La pagina 938 a «Sămănătorului» de Vinerea trecută se va citi rândul 14 «Es Kümmert Keine sick des Armen». La pagina 939, rândul 16: «în mijlocul unor ființe nepricepătoare». La pagina 940, rândul 1: «câțiva singuratici, scăpați și aceștia ca prin minune». Apoi, rândul 11: «acum piatra nesuferitei instrăinări». La rândul 23: «la care el dorește să se întoarcă. Trailul de aci...». La pagina 941, rândul penultim în text: «nici o dușmănie lumii, cu toate că ea l'a copleșit adesea...». La pagina 942, rândul 9: «cătore cele mai necuprinse taine ale făptuirilor dumnezești». Rândul 10: «Novalis caută cu mibasă îngăduință la măruntele furnicii omenești». Rândul 11: «surăde ertător». Rândul 25: «și mai adănc. — La pagina 943, rândul 12: «împacă sbuciumul. Căci poezia lui»...

În articolul nostru despre sărbătorirea d-lui Maiorescu la Universitate, a rămas afară, dintr'o eroare tipografică, rândul: «d. Gh. Drăgu (a vorbit) în numele profesorilor secundari, foști elevi ai d-lui Maiorescu».

R A S P U N S U R I

Adr. Gh. L. — «Aduceri aminte» — dir. atâția poeți!

«1907». — Subiect prea greu, încercare prea ușoară.

R. Dem. — Tinerețe, tinerețe, câte nu păcătuiești!

Gh. C. — Am primit și noi, a primit și coșul.

Iota Sanmarina. — Iertați-ne, dar nici o «iotă» din versurile d-voastră n'a scăpat de coș.

Correspondentei anonime. — Am regreta foarte mult, să vă fi supărat cu ceva. Nici o ironie nu ne-a fost în gând; tonul era numai tinerec și glumeț, ea și rândurile d-v. Nu ne resemnăm ușor, pentrucă n-am ajuns vrăsta... «filosofică.» Dar, când nu poți ghici anonimatul, ce te faci? Aștepți și — taci.